



VASTAUS
27.9.2007

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA
Hallituskatu 2B
00170 Helsinki
puh (09) 2286 9234
fax (09) 2286 9244

FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN
Regeringsgatan 2B
00170 Helsingfors
Tfn (09) 2286 9234
Fax (09) 2286 9244

NATIONAL
ADVISORY BOARD
ON RESEARCH ETHICS
Hallituskatu 2B
FIN-00170 Helsinki
Finland
Tel. +358-9-2286 9234
Fax. +358-9-2286 9244

www.tenk.fi

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta
Hallituskatu 2 B
00170 Helsinki

Asia: Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan kysely Tiede ja yhteiskunta - työryhmämuistion toteutumisen seurannasta 1.8.2007

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on vastaanottanut Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan kyselyn Tiede ja yhteiskunta –työryhmämuistion toteutumisen seurannasta 13.8.2007. Kyselyyn vastaamiselle oli asetettu määräaika 3.9.2007. Neuvottelukunnan kokousaikataulusta johtuen Tutkimuseettisen neuvottelukunta sai pidennyksen vastauksen toimittamiselle syyskuun loppuun.

Käsiteltyään asiaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan kokouksessa 25.9.2007, neuvottelukunta esittää vastauksenaan Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan esittämään kyselyyn seuraavaa:

1. Mitkä muistion ehdotukset ja suositukset organisaationne on toteuttanut ja miten?

Neuvottelukunta rajaa vastauksensa Tiede ja yhteiskunta-työryhmämuistion kohtaan ”Kansalaisten luottamus tieteseen”. Tämän alaotsakkeen alla työryhmä on ehdottanut, että

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta avustaa yliopistojen ja tutkimuslaitosten ”etiikkakouluttajien” kouluttamisessa. Tämän lisäksi eettiset neuvottelukunnat järjestävät yhteistyössä yliopistojen ja muiden tiedeorganisaatioiden kanssa yliopistojen tutkijoille ja muulle henkilökunnalle tutkimusetiikkaan liittyvää koulutusta ja osallistuvat koulutusmateriaalin tuottamiseen,
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta selvittää eri ministeriöiden alueella tapahtuvaa tutkimuseettistä työtä ja tekee ehdotuksen yhteistyön tehostamiseksi ja päällekkäisyyksien poistamiseksi,
- Tutkijakoulujen opintoihin sisällytetään kurssi tutkimusetiikasta, ja
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta selvittää etiikkatieto- ja tapauspankin perustamistarpeet ja mahdollisuudet.

Tutkimusetiikkaan liittyvä koulutus ja koulutusmateriaalin tuottaminen

Suurin osa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan päätoimisen henkilökunnan (pääsihteeri), sekä sen oman toimen ohessa toimivien puheenjohtajan ja muiden jäsenten tekemästä neuvottelukunnan toimintaan kuuluvasta työstä liittyy koulutustehtäviin tai koulutusmateriaalin tuottamiseen. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on vuosina 2004 ja 2006 järjestänyt yhteistyössä Suomen Akatemian kanssa laajoja koko päivän koulutustilaisuuksia, jotka on pyritty suuntaamaan erityisesti kouluttajille. Näissä tilaisuuksissa päivien ohjelma on kattanut laajoja kokonaisuuksia eri kouluttajien tarpeisiin. Tämän lisäksi neuvottelukunta on järjestänyt avoimia koulutustilaisuuksia kohdennetuista teemoista, kuten mm.

- tekijyys
- ansioluetteloiden laadinta
- etiikkaa ihmistieteille
- tutkimusetiikka – mitkä säännöt, kuka päättää?

- biopankit
- tutkijalääkäreiden taloudelliset sidonnaisuudet
- bioterrori.

Näitä tilaisuuksia neuvottelukunta on järjestänyt yksin tai yhdessä muiden eettisten neuvottelukuntien kanssa 4-6 seminaaria vuosittain. Näiden lisäksi neuvottelukunta on pyrkinyt vastaamaan yksittäisiltä yliopistoilta, tutkimuslaitoksilta, ammattikorkeakouluilta, tutkijakouluilta ja laitoksilta saamiinsa lukuisiin koulutuspyyntöihin, joihin pääsihteeri, puheenjohtaja ja neuvottelukunnan jäsenet ovat vastanneet noin 20 esitelmän verran vuosittain.

Kaikki neuvottelukunnan järjestämien esitelmätilaisuuksien esitelmät julkaistaan neuvottelukunnan verkkosivulla (www.tenk.fi). Verkkosivuilta löytyvät lisäksi diaesitykset sekä tutkimuseettisestä neuvottelukunnasta että muista eettisistä neuvottelukunnista vapaaseen koulutuskäyttöön. Pääsihteeri, puheenjohtaja ja neuvottelukunnan jäsenet julkaisevat runsaasti aihealueeseen liittyviä artikkeleita ja pienempiä kirjoituksia. Sekä tutkimuseettinen neuvottelukunta yksin että eettiset neuvottelukunnat yhteistyössä julkaisevat esitemateriaalia. Esimerkkeinä voidaan mainita

- *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen* (1994, päivitetty 1998, 2002 ja 2004, suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi)
- Eettisten neuvottelukuntien yhteisesite *Tutkimuksen eettinen arviointi Suomessa* (2002, päivitetty 2006, suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi)
- Eettisten neuvottelukuntien yhteisesite *Ihmisen kantasolut, kloonaus ja tutkimus* (2003 suomeksi ja ruotsiksi) ja päivitetty englanninnos *Human stem cells, cloning and research* (2005).

Merkittävin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan viime vuosien koulutusmateriaalihanke on kuitenkin ollut neuvottelukunnan jäsenten Jaana Hallamaan, Veikko Launiksen ja Irma Sorvalin sekä pääsihteeri Salla Lötjösen toimittaman *Etiikkaa ihmistieteille* –kirjan julkaiseminen vuonna 2006.

Eri ministeriöiden alueella tapahtuva tutkimuseettinen työ

Kuten edellä mainitusta jo käy ilmi, tutkimuseettinen neuvottelukunta tekee runsaasti yhteistyötä eri ministeriöiden alueella toimivien valtakunnallisten eettisten neuvottelukuntien kanssa. Yhteistyö on toiminut erittäin hyvin ja tehokkaasti: neuvottelukuntien sihteerit tapaavat useita kertoja vuodessa ja vaihtavat tietoa omien neuvottelukuntiansa toiminnasta ja suunnittelevat ja toteuttavat seminaaritalaisuuksia ja tiedotus- ja koulutusmateriaalia. Yhteistoimintaa tehostavat puolivuositain järjestettävät puheenjohtajakokoukset. Koska yhteistyö toimii erittäin hyvin, tutkimuseettinen neuvottelukunta ei tällä erää pidä tarpeellisena erillisen ehdotuksen tekemistä eri ministeriöiden alueella toimivien tutkimuseettiseen liittyvien toimijoiden yhteistyön tehostamisesta tai päällekkäisyyksien poistamisesta.

Tutkijakoulujen tutkimuseettiikkaopetus

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on ollut mukana toteuttamassa monen eri tutkijakoulun tutkimuseettikakoulutusta. Neuvottelukunta on korostanut, että etenkin kaikkien tutkijakoulutettavien tulisi saada ohjausta myös tutkimuseettisissä kysymyksissä. Tutkijakoulut ovat kuitenkin itse vastuussa oman koulutuksensa järjestämisestä. Neuvottelukunta auttaa tässä tutkijakouluja mm. verkkosivuilta ladattavien powerpoint –esitysten muodossa.

Etiikkatieto- ja tapauspankin perustamistarve ja mahdollisuudet

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on yhteistyössä muiden eettisten neuvottelukuntien kanssa järjestänyt tieteen pankkeja käsitteleviä seminaaritalaisuuksia ja pohtinut tutkimusaineistojen käytön etiikkaa. Se on omassa raportointikäytännössään ja koulutustarjonnassaan pyrkinyt ottamaan huomioon myös sen itse käsittelemien tapausten tärkeyden tiedonlähteenä tiedeyhteis-

sölle. Varsinaista tutkimuseettisen neuvottelukunnan omien tapausten käyttäjäystävälliseen muotoon järjestettyä tapauspankkia sillä ei kuitenkaan vielä ole. Tämä on johtunut kertyneen tapausaineiston laajuudesta, käytettävissä olevien resurssien puutteesta ja vielä käynnissä olevasta keskustelusta siitä, missä määrin tapausten osapuolien ja heidän organisaatioidensa yksityiskohtaisia tietoja tulee suojata. Tapausten täydellinen anonymisointi Suomen kokoisessa tiedeyhteisössä on erittäin haasteellinen tehtävä.

2. Mitkä muistiossa esitetyt ehdotukset ja suositukset organisaationne tulee toteuttamaan?

Tutkimuseettinen neuvottelukunta jatkaa toimintaansa kaikilla edellä mainituilla alueilla entiseen tapaan, ja pyrkii pääsemään hyvään ratkaisuun sen omia tapauksia koskevaa tapauspankkia koskevassa asiassa sille osoitettujen resurssien määräämissä rajoissa. Suunnitteilla on myös opetuskäyttöön tarkoitettu Tutkijan eettinen opas, josta löytyisi keskitetysti perusasiat kaikilta tutkimuseettikan eri osa-alueilta. Neuvottelukunta on aloittanut myös työn humanististen ja yhteiskuntatieteellisten tieteenalojen tutkimuksen ennakoarvioinnin tarpeen arvioinniksi, mikä liittyy osaltaan eri ministeriöiden alueella tapahtuvan tutkimuseettisen työn tehostamiseen.

3. Miten Tiede yhteiskunnassa –työtä tulisi jatkossa edistää?

Tieteeseen ja tutkimuksen suunnatut rajalliset voimavarat tulisi keskittää toimintaan, joka perustuu parhaaseen mahdolliseen tutkittuun tietoon. Tieteen hallinnoinnin tulisi perustua samoihin periaatteisiin. Tieteen ja tutkimuksen etiikkaan liittyvä empiirinen tutkimustieto on Suomessa hyvin vähäistä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta kerää säännöllisesti tietoa yliopistoilta ja muilta tutkimuslaitoksilta niissä käsitellyistä hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyistä, mutta empiirinen tieto ns. ruohonjuuritason tapahtumista (esim. hyvän tieteellisen käytännön loukkausten todellinen määrä), toimintaympäristöistä (institutionaaliset puitteet eettisesti kestäväälle tutkimukselle) ja asenteista (eettisesti kestäväään tutkimukseen kannustava tutkimuskulttuuri) puuttuu. Tämän tietotarpeen tyydyttämistä ja tiede yhteiskunnassa –työtä voisi edistää suuntaamalla tutkimusrahoitusta tutkijoiden käyttäytymistä ja asenteita käsittelevään tutkimukseen, minkä rahoittamiseen tai toteuttamiseen esimerkiksi tutkimuseettisellä neuvottelukunnalla ei itsellään ole mahdollisuutta.

Helsinki, 27. syyskuuta 2007

Eero Vuorio
puheenjohtaja

Salla Lötjönen
pääsihteeri